

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАЙЦЕВА ОЛЬГА ЛЕОНІДІВНА

УДК 378.4:796.071.4 (043.5)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Запоріжжя – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Класичному приватному університеті, м. Запоріжжя.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
МАЗІН Василь Миколайович,
Національний університет
«Запорізька політехніка»,
завідувач кафедри управління
фізичною культурою та спортом.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
РИБАЛКО Петро Федорович,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка,
доцент кафедри теорії і методики фізичної культури;

кандидат педагогічних наук, професор
ПРИСТИНСЬКИЙ Володимир Миколайович,
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»,
доцент кафедри теоретичних, методичних основ
фізичного виховання і реабілітації.

Захист відбудеться «14» червня 2021 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.04 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70 б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70 б, ауд. 124.

Автореферат розіслано «12» квітня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. І. Облес

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. У системі чинників, що впливають на здоров'я та працездатність громадян нашої держави, ключове значення має професійна діяльність учителів фізичної культури з гармонійного фізичного розвитку дітей та молоді, їхньої підготовки до здорового повноцінного життя. Важливість виконання вчителями фізичної культури своєї місії підкреслено в Законах України: «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про фізичну культуру і спорт» (1993), а також Концепції «Нова українська школа» (2016).

Якість виконання вчителями фізичної культури професійних функцій залежить від їхньої здатності якомога повніше реалізовувати особистісний потенціал у мінливому соціальному середовищі, невід'ємним атрибутом якого є конфлікти, частота виникнення та напруженість яких підвищуються під час соціальної трансформації, у стані якої перебуває наша країна.

Разом з тим, учитель фізичної культури має бути здатним не лише розв'язувати конфлікти, а й запобігати їм, оскільки безпосереднє вирішення конфлікту, що вже виник, є набагато складнішим, ніж його попередження.

Це дає підстави вважати, що професійна підготовка здобувачів освіти за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) стане більш ефективною в разі визначення готовності до попередження конфліктів як одного з її цільових орієнтирів.

Однак, доводиться констатувати, що сьогодні у зв'язку з оптимізацією, інтенсифікацією й економізацією навчання в закладах вищої освіти, ефективній підготовці майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності заважає низка суперечностей, зокрема, між:

– постійною потребою закладів повної загальної середньої освіти у висококваліфікованих учителях фізичної культури, здатних адаптуватися до конфліктних умов професійної діяльності, і низькою компетентністю випускників вишів з відповідної спеціальності в попередженні та розв'язанні конфліктів;

– об'єктивною необхідністю приділення уваги при підготовці майбутніх учителів фізичної культури формуванню готовності до попередження конфліктів і недостатньою спрямованістю теоретичного змісту наявних навчальних дисциплін на формування відповідних компетентностей;

– необхідністю формування готовності вчителів фізичної культури до попередження складних конфліктних ситуацій, притаманних педагогічній діяльності, та неможливістю формування відповідних патернів поведінки традиційними засобами фахової підготовки.

Основу для подолання цих суперечностей становлять досягнення психологічної, соціологічної та педагогічної галузей наук. Так, з'ясування соціальної сутності й ролі конфліктів у розвитку суспільства стало предметом уваги філософів і соціологів Г. Гегеля, Л. Гумпловича, Р. Дарендорфа, Г. Зіммеля, К. Маркса, Г. Спенсера. Зокрема, автори єдині в думці, що конфлікт є

невід'ємною складовою соціального буття, поширюється на всі сфери діяльності людини й може виникати з об'єктивних і суб'єктивних причин.

Класифікація, типологія, причини виникнення, а також стратегії розв'язання конфліктів, що виникають у спілкуванні людей, розглянуто в працях А. Анцупова, О. Бандурки, Н. Гришиної, Г. Ложкіна, М. Пірена, Д. Скотта, К. Томаса, Б. Хасана, Л. Цой, А. Шипілова. На сьогодні розроблено системно-ситуаційний метод дослідження конфліктів; виявлено чинники виникнення конфлікту й моделі поведінки людей у конфліктних ситуаціях.

Шляхи конструктивного розв'язання конфліктів різноманітними суб'єктами професійної діяльності стали предметом дослідження Є. Богданова, О. Бондарчук, Ю. Даниліної, О. Єфімової, В. Зазикіна, С. Калаур, Л. Лимар, О. Литвиненко, Л. Пампухи, М. Пірен, Н. Самсонової, Л. Цой. Аналіз їх наукових праць дає змогу констатувати, що дослідники розглядають здатність до розв'язання конфліктів або як складову більш загальних компетентностей (соціально-психологічної, комунікативної тощо), або як окрему компетентність, до структури якої входять спеціальні знання та вміння, навички управління конфліктними явищами, рефлексивна культура тощо.

Конфліктологічну підготовку педагогів висвітлено в дослідженнях А. Анцупова, С. Баникіної, Н. Гришиної, Є. Дурманенко, В. Журавльова, К. Зайцевої, І. Козич, А. Лукашенка, Л. Мухіної, Л. Петровської, Л. Порохні, М. Трухан, С. Філь, І. Холковської та ін. Авторами розглянуто педагогічні умови формування конфліктологічної компетентності та запропоновано методіку безконфліктного оцінювання якості діяльності вчителів, подано конкретні рекомендації вчителям щодо профілактики викликаного конфліктом стресу, а також поліпшення комунікації між суб'єктами педагогічної взаємодії.

Певні аспекти формування в майбутніх учителів фізичної культури соціально-професійних якостей, пов'язаних із розв'язанням конфліктних ситуацій, висвітлено в працях В. Бицюк, Є. Захаріної, В. Мазіна, В. Пристинського, П. Рабалка, Н. Степанченко, Л. Сущенко, І. Шаповалової. Зокрема, науковцями обґрунтовано теоретичні й методичні засади формування деяких професійно важливих компетентностей, що забезпечують здатність учителя фізичної культури бути суб'єктом професійної діяльності, стверджуючи при цьому свою особистість у широкому соціальному контексті. У публікаціях авторів також висвітлено результати експериментальної перевірки ефективності відповідних інноваційних освітньо-професійних програм підготовки студентів.

Разом із тим, аналіз наукових публікацій дає підстави констатувати: хоча конфліктологічну підготовку педагогів уже досліджували, підготовці вчителів фізичної культури до попередження конфліктів до сьогодні не було приділено науковцями належної уваги.

Наявність соціального запиту, суперечностей, а також недостатня розробленість теоретичних і методичних засад підготовки вчителів фізичної культури до попередження конфліктів зумовили вибір теми дисертації: *«Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету «Розвиток творчої особистості в історії та теорії педагогіки» (номер державної реєстрації 0114U006397), одним із виконавців якої є авторка.

Тему дисертації затверджено вченою радою Класичного приватного університету (протокол № 1 від 05.09.2016), узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол № 3 від 16.05.2017).

Мета й завдання дослідження. *Мета дослідження* – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методичну систему формування в майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання*:

- проаналізувати сучасний стан розробленості проблематики формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності;

- уточнити зміст поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності»;

- розробити методичну систему формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності, яка інтегрує педагогічні умови, модель та методичне забезпечення відповідного процесу;

- експериментально перевірити ефективність авторських інновацій з формування готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності в освітньому процесі студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення мети й вирішення поставлених завдань використано комплекс методів дослідження:

- *теоретичні*: аналіз наукових джерел та нормативних документів – для конкретизації проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів, характеристики ступеня розробленості цієї проблеми; аналіз і узагальнення педагогічного, соціологічного, психологічного знання – для побудови теоретичного базису дослідження, уточнення його поняттєво-категоріального апарату; вивчення, систематизація освітнього досвіду – для виявлення актуальних і перспективних концептів формування готовності до попередження конфліктів; синтез положень наукових підходів, теорій, ідей – для експлікації педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів; моделювання освітнього процесу;

- *емпіричні*: діагностичні (анкетування, тестування знань, експертне оцінювання) та обсерваційні (спостереження) – для визначення стану готовності

здобувачів освіти до попередження конфліктів у професійній діяльності; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності педагогічних умов, моделі й методичного забезпечення формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів;

– *методи математичної статистики* (кростабуляція, порівняння за критерієм Манна-Уїтні, аналіз гістограм) – для аналізу емпіричних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше: теоретично обґрунтовано та розроблено* педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності, а саме: доповнення змісту дисциплін «Вступ до спеціальності», «Педагогіка фізичної культури і спорту» та «Психологія фізичної культури і спорту» модулями, орієнтованими на формування готовності до попередження конфліктів; використання інноваційних форм дистанційної взаємодії, спрямованих на набуття студентами знань і вмінь з попередження конфліктів у професійній діяльності; відтворення на практичних заняттях соціально-психологічних особливостей конфліктних ситуацій, типових для уроків фізичної культури, з метою засвоєння студентами стратегій і поведінкових моделей, що лежать в основі попередження конфліктів; аналіз конфліктних ситуацій, а також набуття студентами досвіду розв’язання конфліктів у безпосередній взаємодії із суб’єктами освітнього процесу на виробничій практиці в закладах повної загальної середньої освіти; реалізація взаємодоповнюваних методик контролю за готовністю майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності; *розроблено* цільові орієнтири, модель, структурно-логічну схему й зміст освітнього процесу, спрямованого на формування в студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності;

– *уточнено* зміст поняття «готовність учителя фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності», а також перелік складових цієї готовності, які можуть бути безпосередньо виміряні;

– *удосконалено* зміст, форми, методи та засоби освітнього процесу студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) завдяки інноваційним змінам у межах дисциплін «Вступ до спеціальності», «Педагогіка фізичної культури і спорту», «Психологія фізичної культури і спорту», а також виробничих практик;

– *набули подальшого розвитку* нормативні, змістові та діагностичні характеристики очікуваних результатів навчання майбутніх учителів фізичної культури, які можуть бути основою для вдосконалення галузевого стандарту вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

– розроблено та впроваджено низку змістових модулів навчальних дисциплін, зокрема: «Особливості професійних взаємин учителя фізичної культури» (дисципліна «Вступ до спеціальності», 1-й сем.), «Сутність професійного конфлікту та основні конфліктогени у професійній діяльності вчителя фізичної культури» (дисципліна «Психологія фізичної культури і

спорту», 3-й сем.), «Стратегії попередження конфліктів у роботі вчителя фізичної культури» (дисципліна, «Педагогіка фізичної культури і спорту», 5-й сем.);

– підготовлено й упроваджено програми виробничих практик у 6-му та 8-му семестрах, орієнтовані на формування в майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності;

– розроблено теми курсової роботи, спрямовані на визначення й наукову характеристику конфліктогенів у професійній діяльності вчителя фізичної культури;

– розроблено та використано комплексну методику оцінювання готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Матеріали дослідження можуть бути використані при розробці й модернізації діючих навчальних планів і програм підготовки здобувачів освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), розробці галузевих стандартів освіти, а також у системі підготовки та перепідготовки кадрів.

Авторські практичні здобутки використовують у процесі підготовки фахівців з фізичної культури і спорту в Запорізькому національному університеті (довідка № 184/0101–13 від 20.12.2020), Державному закладі «Луганський національний університет імені Т. Г. Шевченка» (довідка № 1/129 від 12.02.2021), Харківській державній академії фізичної культури (акт № 165/01-19 від 15.02.2021), Класичному приватному університеті (довідка № 12-15 від 15.12.2020), Національному університеті «Запорізька політехніка» (довідка № 37-68/400 від 12.02.2021).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях:

– *міжнародних*: «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» (м. Дніпро, 2016 р.); «Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти» (м. Чернігів, 2020 р.);

– *всеукраїнських*: «Перспективи, проблеми та наявні здобутки розвитку фізичної культури і спорту в Україні» (м. Вінниця, 2021 р.);

– *регіональній*: «Тиждень науки Запорізького національного технічного університету» (м. Запоріжжя, 2016 р.).

Публікації. Основні наукові положення й результати дослідження відображено в 9 працях, з них: 1 – розділ у монографії, 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в міжнародному науковому журналі країни ЄС, 3 – матеріали конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, шести додатків. Загальний обсяг дисертації – 225 сторінок, з них основний текст – 157 сторінок, список використаних джерел (202 найменування) – 19 сторінок, додатки – 37 сторінок. Робота містить 7 таблиць і 3 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження; визначено мету й завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості щодо апробації й публікацій.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до попередження конфліктів»* – схарактеризовано особливості професійної діяльності вчителів фізичної культури в контексті виникнення й розв'язанні конфліктів. Обґрунтовано своєчасність та актуальність дослідження проблеми формування готовності вчителів фізичної культури до попередження конфліктів. Уточнено поняття «готовність майбутнього вчителя фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності». Схарактеризовано досвід підготовки майбутніх учителів фізичної культури в аспекті формування в них готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Показано, що одним з очікувань суспільства від учителя фізичної культури є спроможність вирішувати конфлікти, що систематично виникають між різними суб'єктами в його професійній діяльності.

Акцентовано на тому, що виникнення конфліктів у професійній діяльності вчителя фізичної культури часто пов'язане з: відсутністю в учнів мотивації до занять фізичною культурою, що формує пасивний і виконавчий характер їхньої діяльності на уроках; переконаністю деяких учителів у тому, що їх єдиним професійним завданням є розвиток рухових якостей школярів, а, відтак, основою професійної діяльності має бути примушення учнів до виконання рухових вправ; заниженням статусу вчителя фізичної культури в суспільній свідомості; байдужим ставленням деяких учителів фізичної культури до процесу й результатів своєї професійної діяльності.

Крім того, конфліктності роботі вчителя фізичної культури додають такі її особливості, як: необхідність значної концентрації уваги й вольового напруження, спрямованого на запобігання травмам і перевантаженням учнів, які активно переміщуються по місцю проведення уроку; обов'язковість приділення уваги підбору індивідуального навантаження з урахуванням рівня розвитку рухових якостей і стану здоров'я учнів; необхідність взаємодії не лише з учнями, а й з іншими суб'єктами освітнього процесу: колегами, адміністрацією, батьками учнів.

Оскільки вчитель фізичної культури обов'язково стикатиметься з конфліктними ситуаціями під час виконання своїх професійних ролей і функцій, на перше місце виходить його здатність попереджувати конфлікти, адже така діяльність є менш ресурсоємною, ніж відстоювання суб'єктної позиції в суперечці, а також більш конструктивною, ніж подолання наслідків конфліктної ситуації.

Зважаючи на сказане, доведено, що підготовка до запобігання конфліктам має бути пріоритетним завданням професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Обґрунтовано, що одним з очікуваних результатів фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури, з позиції роботодавців, учнів, батьків та інших соціальних суб'єктів, має стати готовність учителів до попередження конфліктів. З метою побудови дефініції готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів обґрунтовано зміст ключових понять дослідження, зокрема: готовність – це властивість людини бути джерелом активності з опрідметнення власних уявлень; конфлікт – зіткнення сторін, думок, сил, позицій, яке є постійним супутником людського та суспільного буття; педагогічний конфлікт – найбільш гострий спосіб розвитку й подолання суперечностей, що виникають у взаємодії учасників педагогічного процесу, який зазвичай супроводжується негативними емоціями та потребує розв'язання й гармонізації позицій суб'єктів; попередження конфліктів – діяльність з організації взаємодії й існування людей, що виключає чи зводить до мінімуму ймовірність виникнення конфліктів між ними.

На визначеній термінологічній базі доведено, що готовність майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності – це інтегративне особистісне утворення, яке забезпечує теоретичну та практичну відповідність учителя вимогам професійної діяльності в аспекті запобігання й подолання розбіжностей у думках, інтересах, позиціях під час взаємодії з учнями, колегами та іншими суб'єктами в процесі виконання посадових функцій.

Показано, що невід'ємними атрибутами готовності вчителя фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності є розуміння соціальної природи конфлікту; здатність до керування власною поведінкою у потенційно конфліктних ситуаціях; здатність до впливу на соціальну поведінку контрагента.

Водночас встановлено, що фаховій підготовці майбутніх учителів фізичної культури в аспекті формування готовності до попередження конфліктів притаманна поверховість і неорганізованість. Формування та розвиток цієї професійної якості відбувається без чіткого розуміння її сутності й значення для успішної професійної діяльності вчителя фізичної культури.

На основі аналізу освітньо-професійних програм підготовки студентів за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) у контексті формування в них готовності до попередження конфліктів показано, що їх розробники при формулюванні програмних результатів навчання закладають певний потенціал для формування цієї професійної якості.

Разом з тим, констатовано, що в робочих програмах навчальних дисциплін закладів вищої освіти, акредитованих для навчання майбутніх учителів фізичної культури, не приділено належної уваги формуванню готовності до попередження конфліктів. Зокрема, серед змістових модулів дисциплін майже немає таких, що були б орієнтовані на підготовку студентів до дій у конфліктних ситуаціях, а тим більше, до профілактики конфліктів.

Вивчення закордонного досвіду підготовки вчителів фізичної культури засвідчило зміщення акцентів з формування предметних до розвитку «м'яких» компетентностей, серед яких чільне місце посідає здатність учителя уникати конфліктних ситуацій, виступаючи при цьому суб'єктом професійної діяльності.

На основі аналізу освітньо-професійних програм, а також вивчення закордонного досвіду з'ясовано, що одним із перспективних напрямів оптимізації системи фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Україні є створення та впровадження інноваційних освітньо-професійних програм, у яких належне місце відведено розвитку компетентностей, пов'язаних із здатністю вчителів фізичної культури запобігати конфліктам у професійній діяльності.

У другому розділі – *«Педагогічні умови, модель та методичне забезпечення формування в майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності»* – висвітлено теоретичне підґрунтя, а також принципи формування в майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності; обґрунтовано педагогічні умови формування в здобувачів освіти цієї професійної якості; подано модель відповідного педагогічного процесу і його методичне забезпечення.

Показано, що теоретичним підґрунтям формування готовності майбутніх учителів до попередження конфліктів у професійній діяльності є: положення компетентнісного підходу щодо необхідності визначення орієнтирів освіти, які можуть виступати водночас критеріями результативності освітнього процесу; ідеї рефлексивного підходу про те, що рушійною силою професійного розвитку є самоспостереження, самопізнання здобувачем освіти внутрішніх актів і психічних станів; положення контекстного підходу про бажаність наближення освітнього процесу студентів ЗВО до умов майбутньої професійної діяльності; ідеї психологічної теорії діяльності про фундаментальну потребу суб'єкта у втіленні його уявлень у навколишньому світі; положення мікросоціологічних теорій, згідно з якими попередження конфліктів є діяльністю з узгодження суперечностей у позиціях соціальних суб'єктів.

Обґрунтовано, що в основі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності мають бути такі принципи: суб'єктної позиції, згідно з яким кожному студенту має бути надано можливість впливати як на зміст освіти, так і на режим його засвоєння; занурення в професійний контекст, відповідно до якого використані форми, методи й засоби освітнього процесу мають бути співвіднесені з різними аспектами майбутньої професійної діяльності; цифровізації навчальних дій, за яким студенти матимуть змогу виконувати навчальні завдання, а також отримати можливість взаємодіяти з викладачами та один з одним у цифровому середовищі.

Доведено, що основу процесу формування в майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності мають становити такі педагогічні умови:

– доповнення змісту дисциплін «Вступ до спеціальності», «Педагогіка фізичної культури і спорту» та «Психологія фізичної культури і спорту» модулями, орієнтованими на формування готовності до попередження конфліктів;

- використання інноваційних форм дистанційної взаємодії, спрямованих на набуття студентами знань і вмінь з попередження конфліктів у професійній діяльності;

- відтворення на практичних заняттях соціально-психологічних особливостей конфліктних ситуацій, типових для уроків фізичної культури, з метою засвоєння студентами стратегій і поведінкових моделей, що лежать в основі попередження конфліктів;

- аналіз конфліктних ситуацій, а також набуття студентами досвіду розв'язання конфліктів у безпосередній взаємодії із суб'єктами освітнього процесу на виробничій практиці в закладах повної загальної середньої освіти;

- реалізація взаємодоповнюваних методик контролю за готовністю майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Процес формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності подано в дисертації у вигляді моделі, що інтегрує цільовий, організаційний, процесуальний і результативний блоки (рис. 1).

Як видно з процесуального блоку, формування в майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів інтегрує три етапи.

На *підготовчому* етапі відбувається розроблення складових освітнього процесу, що забезпечують формування в майбутніх учителів запланованого результату навчання. Зокрема, має місце внесення змін у навчальні плани, освітньо-професійні програми, навчальні робочі програми окремих дисциплін, а також створення та редагування сторінок компонентів ОПП у системі дистанційного навчання Moodle.

Формувальний етап орієнтований на впровадження заходів, безпосередньо спрямованих на формування в здобувачів освіти готовності до попередження конфліктів. При цьому формами взаємодії між студентами та викладачами є: лекції, практичні заняття, виробнича практика, науково-дослідна робота, взаємодія в Moodle, а засобами – лекції-прес-конференції, робота в мікрогрупах, тренінги, ділові ігри; аналіз конфліктів та виконання установчих дій на практиці, робота з ресурсами системи Moodle, а також виконання курсової роботи.

Контрольний етап передбачає оцінювання рівня готовності до попередження конфліктів за авторською методикою в режимі ассесмент-центру, а також надання студентам рекомендацій на основі результатів використання діагностичних методик.

У розділі подано методичне забезпечення процесу формування у студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) готовності до попередження конфліктів. Зокрема, наведено структурно-логічну схему підготовки майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності; співвідношення компонентів зазначеної готовності, компетентностей та програмних результатів навчання; тематичний план формування цільової готовності в експериментальному ЗВО; витяги з навчально-методичних комплексів обраних дисциплін і програм виробничих практик.

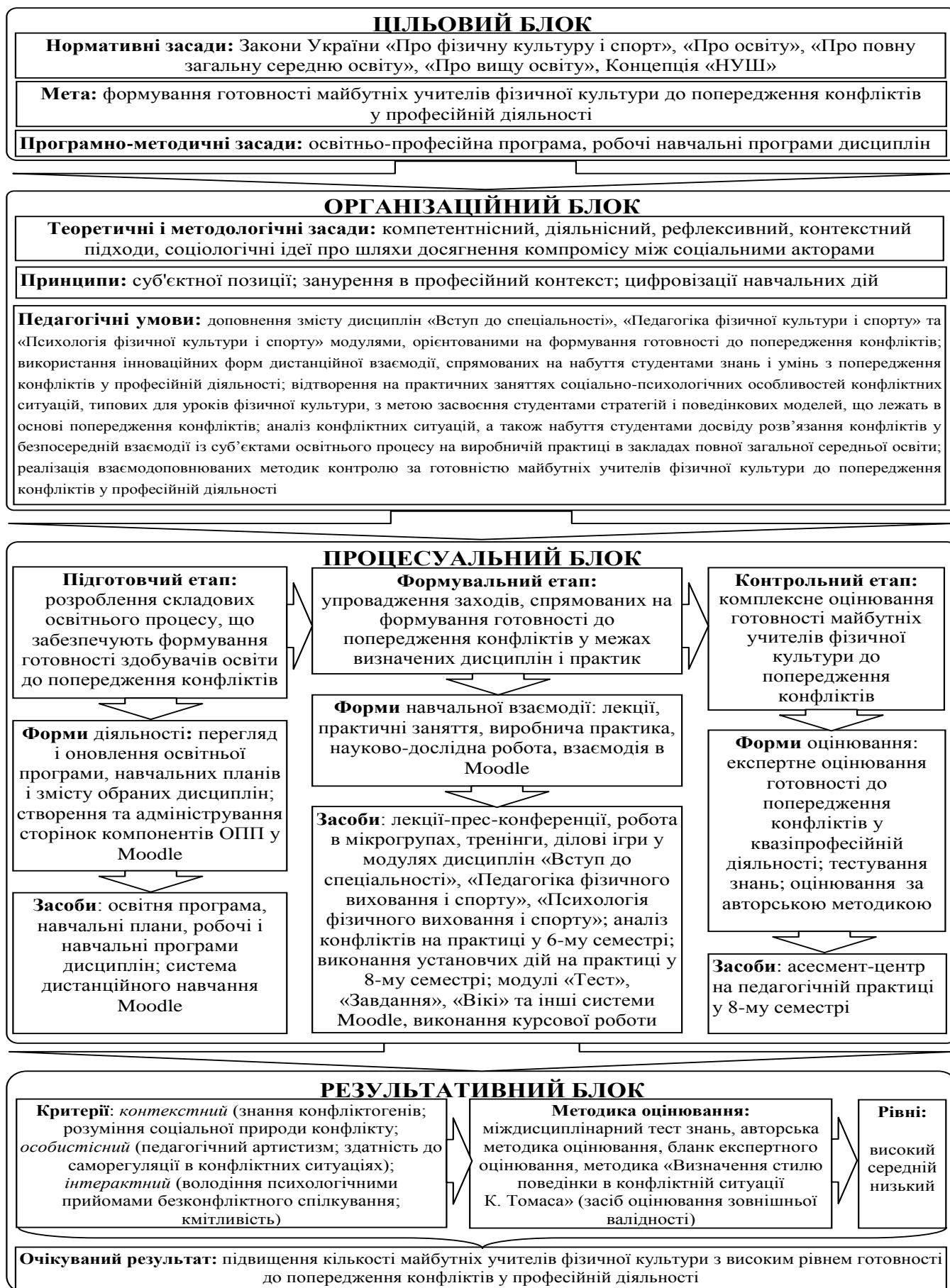

Рис. 1. Модель формування в майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів

У **третьому розділі** – *«Дослідно-експериментальна робота з формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності»* – висвітлено систему оцінювання готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів; подано результати пілотних досліджень, присвячених розробці методики оцінювання цієї готовності; описано організацію та хід педагогічного експерименту; проаналізовано його результати.

Обґрунтовано, що оцінювання готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів доцільно проводити за такими критеріями: контекстним (показники: знання конфліктогенів; розуміння соціальної природи конфлікту); особистісним (показники: педагогічний артистизм; здатність до саморегуляції в конфліктних ситуаціях); інтерактним (показники: володіння психологічними прийомами безконфліктного спілкування; кмітливість).

Ці критерії та показники покладено в основу методики оцінювання, що інтегрує: міждисциплінарний тест знань (відповідає контекстному критерію), авторський особистісний опитувальник (співвідноситься з особистісним критерієм), бланк експертного оцінювання (співвідноситься з інтерактним критерієм).

Показано, що найбільш доцільним підходом до оцінювання у студентів готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності є визначення високого, середнього та низького її рівнів окремо за кожним з критеріїв.

З метою нормування використаних у дослідженні методик проведено пілотне дослідження на вибірці студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура). У ході цього дослідження також оцінено зовнішню валідність обраних діагностичних засобів інструментом «Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації» К. Томаса. Отримані дані засвідчили значущу кореляцію отриманих з її використанням результатів з даними обраних методик.

Для перевірки ефективності авторських методичних інновацій у 2016–2020 рр. проведено експеримент, план якого передбачав вимірювання готовності до попередження конфліктів у майбутніх учителів фізичної культури у незалежних вибірках, що належали експериментальному та контрольному ЗВО в 2016 р. та 2020 р.

Експериментальним ЗВО виступив Класичний приватний університет; контрольним – Запорізький національний університет. Вибірки в контрольному й експериментальному ЗВО вирівнювали за параметром статі. Кількість студентів у кожній вибірці становила 29 осіб (10 дівчат та 19 юнаків).

Докладно описано особливості впровадження авторських методичних напрацювань. Зокрема, показано, що відмінності між професійною підготовкою студентів було забезпечено: модифікацією освітнього процесу в експериментальному ЗВО завдяки поетапному засвоєнню студентами змісту модулів «Особливості професійних взаємин учителя фізичної культури» (дисципліна «Вступ до спеціальності», 1-й сем.), «Сутність професійного конфлікту та основні конфліктогени у професійній діяльності вчителя фізичної

культури» (дисципліна «Психологія фізичної культури і спорту», 3-й сем.), «Стратегії попередження конфліктів у роботі вчителя фізичної культури» (дисципліна «Педагогіка фізичної культури і спорту», 5-й сем.); проходженням виробничих практик у 6-му та 8-му семестрах, а також виконанням курсової роботи (7-й сем.).

Результати експерименту засвідчили, що на його початку майбутні вчителі фізичної культури як контрольного, так і експериментального ЗВО мали переважно низький та середній рівні готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності. Наприкінці експерименту в експериментальному ЗВО суттєво підвищилася кількість здобувачів освіти з високим і середнім рівнями готовності до попередження конфліктів. При цьому студентів з низьким рівнем поменшало. У контрольному ЗВО в кількості студентів з низьким, середнім та високим рівнями суттєвих змін не відбулося (табл. 1).

Таблиця 1

**Рівень готовності до попередження конфліктів
майбутніх учителів фізичної культури в експериментальному
та контрольному ЗВО, %**

ЗВО	Рік	Рівень		
		низький	середній	високий
Контекстний критерій (міждисциплінарний тест знань)				
Контр. ЗВО	2016	24,14	68,97	6,90
	2020	20,69	72,41	6,90
Експер. ЗВО	2016	27,59	55,17	17,24
	2020	6,90	55,17	37,93
Особистісний критерій (авторський особистісний опитувальник)				
Контр. ЗВО	2016	34,48	55,17	10,34
	2020	41,38	55,17	3,45
Експер. ЗВО	2016	34,48	58,62	6,90
	2020	0,00	44,83	55,17
Інтерактивний критерій (експертне оцінювання на практиці у 8-му семестрі)				
Контр. ЗВО	2016	37,93	55,17	6,90
	2020	37,93	48,28	13,79
Експер. ЗВО	2016	34,48	51,72	13,79
	2020	6,90	58,62	34,48

На основі даних табл. 1 виявлено відмінності в готовності студентів до попередження конфліктів в експериментальному ЗВО на початку та наприкінці експерименту, а також динаміку цієї готовності. Зокрема, порівняння даних за критерієм Манна-Уїтні ($p < 0,05$) показало таке:

– на початку експерименту розвиток готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності за жодним з критеріїв у здобувачів освіти контрольного та експериментального ЗВО не мав статистично достовірної різниці;

– наприкінці експерименту при порівнянні рівнів готовності студентів до попередження конфліктів в експериментальному й контрольному ЗВО зафіксовано достовірні відмінності між вибірками;

– порівняння рівнів готовності до попередження конфліктів у студентів на початку та наприкінці експерименту виявило, що в експериментальному ЗВО відбулося достовірне підвищення готовності до попередження конфліктів за всіма критеріями її оцінювання. У контрольному ЗВО статистично достовірної динаміки готовності до попередження конфліктів за жодним критерієм не зафіксовано.

Таким чином, у своїй сукупності результати педагогічного експерименту засвідчили, що в експериментальному ЗВО, на відміну від контрольного, формування готовності до попередження конфліктів відбувалося ефективніше, підтверджуючи тим самим дієвість педагогічних умов, моделі й авторських методичних інновацій.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано практичне вирішення наукової проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності. Отримані результати є підставою для таких висновків.

1. Сьогодні у фаховій підготовці вчителів фізичної культури першочергового значення набуває формування готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності. Аналіз сучасного стану розробленості проблематики формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності засвідчив, що формування цієї професійної якості не є цільовим орієнтиром освітнього процесу. Відповідно, серед змістових модулів майже немає таких, що були б орієнтовані на підготовку студентів до конструктивних дій у конфліктних ситуаціях, а тим більше до попередження конфліктів. Разом з тим, аналіз закордонного досвіду підготовки вчителів фізичної культури свідчить про приділення належної уваги розвитку компетентностей, що зумовлюють здатність учителя уникати конфліктних ситуацій, зберігаючи при цьому за собою суб'єктну позицію.

Констатовано, що за наявного змістового наповнення освітнього процесу цілеспрямоване формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності є ускладненим, що дає підстави для постановки відповідної наукової проблеми.

2. У результаті уточнення змісту поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності» з'ясовано, що це інтегративне особистісне утворення, яке забезпечує теоретичну та практичну відповідність учителя вимогам професійної діяльності в аспекті запобігання й подолання розбіжностей у думках, інтересах, позиціях під час взаємодії з учнями, колегами та іншими суб'єктами в процесі виконання посадових функцій.

При цьому атрибутами готовності вчителя фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності є розуміння соціальної природи конфлікту; здатність до керування власною поведінкою в потенційно конфліктних ситуаціях; здатність до впливу на соціальну поведінку контрагента.

3. Методична система формування в майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності спирається на:

- положення компетентнісного підходу щодо необхідності визначення орієнтирів освіти, які можуть бути показниками результативності освітнього процесу;

- ідеї рефлексивного підходу про те, що рушійною силою професійного розвитку є самоспостереження, самопізнання внутрішніх актів і психічних станів;

- положення контекстного підходу, який полягає в наближенні освітнього процесу студентів ЗВО до умов майбутньої професійної діяльності завдяки включенню навчальних дій здобувачів освіти в професійний контекст;

- ідеї психологічної теорії діяльності про фундаментальну потребу суб'єкта в самовідтворенні, зумовлену прагненням до втілення інтеріоризованих ним образів у навколишньому світі;

- ідеї мікросоціологічних теорій, згідно з якими попередження конфліктів є діяльністю з узгодження потенційно конфліктних позицій соціальних суб'єктів.

Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності скеровано принципами: суб'єктної позиції; занурення в професійний контекст; цифровізації навчальних дій.

Основу процесу формування в майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності закладають такі педагогічні умови:

- доповнення змісту дисциплін «Вступ до спеціальності», «Педагогіка фізичної культури і спорту» та «Психологія фізичної культури і спорту» модулями, орієнтованими на формування готовності до попередження конфліктів;

- використання інноваційних форм дистанційної взаємодії, спрямованих на набуття студентами знань і вмінь з попередження конфліктів у професійній діяльності;

- відтворення на практичних заняттях соціально-психологічних особливостей конфліктних ситуацій, типових для уроків фізичної культури, з метою засвоєння студентами стратегій і поведінкових моделей, що є основою попередження конфліктів;

- аналіз конфліктних ситуацій, а також набуття студентами досвіду розв'язання конфліктів у безпосередній взаємодії із суб'єктами освітнього процесу на виробничій практиці в закладах повної загальної середньої освіти;

- реалізація взаємодоповнюваних методик контролю за готовністю майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Створення зазначених умов пов'язане з упровадженням моделі відповідного освітнього процесу, що включає цільовий, організаційний, процесуальний та результативний блоки.

Методичне забезпечення процесу формування в студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) готовності до попередження конфліктів

у професійній діяльності інтегрує структурно-логічну схему підготовки майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності; співвідношення компонентів зазначеної готовності, компетентностей і програмних результатів навчання здобувачів освіти; тематичний план формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів в експериментальному ЗВО; фрагменти навчально-методичних комплексів обраних дисциплін та програм виробничих практик; систему оцінювання готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів.

4. Експериментальна перевірка ефективності авторських інновацій з формування готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності в освітньому процесі студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) стала підставою для твердження про обґрунтованість пропонованих педагогічних умов, моделі й методичного забезпечення. Зокрема, основні результати педагогічного експерименту полягають у такому:

- порівняння розвитку готовності майбутніх учителів фізичної культури в експериментальному й контрольному ЗВО за критерієм Манна-Уїтні ($p < 0,05$) виявило, що на початку експерименту розвиток цієї готовності в студентів за жодним з критеріїв у контрольному та експериментальному ЗВО не мав статистично достовірної різниці;

- наприкінці експерименту порівняння готовності здобувачів освіти до попередження конфліктів в експериментальному й контрольному ЗВО за критерієм Манна-Уїтні ($p < 0,05$) показало достовірні відмінності між вибірками;

- порівняння рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури на початку та наприкінці експерименту за критерієм Манна-Уїтні ($p < 0,05$) виявило достовірну динаміку сформованості цієї якості за всіма критеріями її оцінювання. У контрольному ЗВО статистично достовірної динаміки готовності студентів до попередження конфліктів за жодним критерієм не зафіксовано.

Таким чином, результати експерименту засвідчили, що в експериментальному ЗВО, на відміну від контрольного, формування готовності до попередження конфліктів відбувалося ефективніше.

До перспективних напрямів досліджень належить обґрунтування методик формування готовності до попередження конфліктів із використанням індивідуальних цифрових пристроїв.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що висвітлюють основні наукові результати дисертації

Монографія

1. Зайцева О. Л., Мазін В. М., Порада О. В. До проблеми моніторингу працевлаштування майбутніх фахівців фізичної культури і спорту та їх задоволеності якістю освітньої програми. *Інноваційні педагогічні технології у*

фізичному вихованні та спорті: монографія. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. С. 84–99. *Особистий внесок здобувача: аналіз наукових джерел, збір емпіричних даних та підготовка рукопису.*

Статті в наукових фахових виданнях України

2. Зайцева О. Л. Готовність до попередження конфліктів як чинник успішності професійної діяльності вчителя фізичної культури. *Педагогічний альманах*. 2019. Вип. 44. С. 115–122.

3. Зайцева О. Л. Постановка проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до попередження конфліктів у професійній діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. Запоріжжя: КПУ, 2019. Вип. 67. Т. 2. С. 14–18.

4. Зайцева О. Л. Аналіз традицій формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2020. № 11 (167). С. 99–105.

5. Зайцева О. Л. Модель формування готовності до попередження конфліктів у майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. Вип. 74. Т. 2. С. 183–189.

Стаття в зарубіжному науковому виданні

6. Zaitseva O., Mazin V. Experimental work results on the formation of readiness to prevent conflict among future physical education teachers. *Scientific discussion*. 2021. Vol. 1. № 51. P. 25–28. URL: <http://scientific-discussion.com/wp-content/uploads/2021/02/VOL-1-No-51-2021.pdf>. *Особистий внесок здобувача: аналіз наукових джерел, збір та обробка даних, підготовка рукопису.*

Публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації та засвідчують обов'язкову апробацію матеріалів дисертації

Матеріали конференцій

7. Зайцева О. Л. Попередження конфліктів як діяльність вчителя фізичної культури з досягнення компромісу між позиціями соціальних суб'єктів. *Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (23–24 квітня 2020 р., м. Чернігів) / відп. ред. Н. О. Терентьева. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. В., 2020. С. 43–45.

8. Зайцева О. Л. Конфліктологічна компетентність як складова професійної компетентності фахівця. *Тиждень науки*: тези доповідей наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 18–12 квітня 2016 р.) / редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. С. 30–31.

9. Зайцева О. Л. Теоретичні засади формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до попередження конфліктів. *Color of Science. Перспективи, проблеми та наявні здобутки розвитку фізичної культури і спорту в Україні*: матеріали IV Всеукр. інтернет-конф. (29 січня 2021 р.) / ред. А. А. Дяченко. Вінниця: Віниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, 2021. С. 387–391.

АНОТАЦІЯ

Зайцева О. Л. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2021.

У дисертації викладено нове вирішення проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Обґрунтовано, що готовність учителя фізичної культури до попередження конфліктів – це інтегративне особистісне утворення, яке забезпечує теоретичну та практичну відповідність учителя вимогам професійної діяльності в аспекті запобігання й подолання розбіжностей у думках, інтересах, позиціях під час взаємодії з учнями, колегами та іншими суб'єктами в процесі виконання посадових функцій.

Показано, що педагогічними умовами формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності є: доповнення змісту дисциплін «Вступ до спеціальності», «Педагогіка фізичної культури і спорту» та «Психологія фізичної культури і спорту» модулями, орієнтованими на формування готовності до попередження конфліктів; використання інноваційних форм дистанційної взаємодії, спрямованих на набуття студентами знань і вмінь з попередження конфліктів у професійній діяльності; відтворення на практичних заняттях соціально-психологічних особливостей конфліктних ситуацій, типових для уроків фізичної культури, з метою засвоєння студентами стратегій і поведінкових моделей, що є основою попередження конфліктів; аналіз конфліктних ситуацій, а також набуття студентами досвіду розв'язання конфліктів у безпосередній взаємодії із суб'єктами освітнього процесу на виробничій практиці в закладах повної загальної середньої освіти; реалізація взаємодоповнюваних методик контролю за готовністю майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Подано авторську модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності, відповідно до якої цей процес інтегрує підготовчий, формувальний і контрольний етапи.

Висвітлено та проаналізовано результати експериментальних досліджень.

Ключові слова: фізична культура, майбутні вчителі, формування, готовність, попередження конфліктів, професійна діяльність.

АННОТАЦИЯ

Зайцева О. Л. Формирование готовности будущих учителей физической культуры к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Классический приватный университет, Запорожье, 2021.

В диссертации изложено новое решение проблемы формирования готовности будущих учителей физической культуры к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности.

Обосновано, что готовность учителя физической культуры к предупреждению конфликтов – это интегративное личностное образование, которое обеспечивает теоретическое и практическое соответствие учителя требованиям профессиональной деятельности в аспекте предотвращения и преодоления расхождений во мнениях, интересах, позициях при взаимодействии с учениками, коллегами и другими субъектами в процессе выполнения должностных функций.

Обосновано, что педагогическими условиями формирования готовности будущего учителя физической культуры к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности являются: дополнение содержания дисциплин «Введение в специальность», «Педагогика физической культуры и спорта» и «Психология физической культуры и спорта» модулями, ориентированными на формирование готовности к предупреждению конфликтов; использование инновационных форм дистанционного взаимодействия, направленных на приобретение студентами знаний и умений по предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности; воспроизведение на практических занятиях социально-психологических особенностей конфликтных ситуаций, типичных для уроков физической культуры, с целью усвоения студентами стратегий и поведенческих моделей, лежащих в основе предупреждения конфликтов; анализ конфликтных ситуаций, а также приобретение студентами опыта разрешения конфликтов в непосредственном взаимодействии с субъектами образовательного процесса на производственной практике в учреждениях полного общего среднего образования; реализация взаимодополняющих методик контроля за готовностью будущих учителей физической культуры к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности.

Представлена авторская модель формирования готовности будущих учителей физической культуры к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности, в соответствии с которой этот процесс интегрирует подготовительный, формирующий и контрольный этапы.

Освещены и проанализированы результаты экспериментальных исследований.

Ключевые слова: физическая культура, будущие учителя, формирования, готовность, предупреждение конфликтов, профессиональная деятельность.

SUMMARY

Zaitseva O. L. Formation of Readiness of Future Physical Education Teachers for Conflict Prevention in Professional Activity. – Qualifying scientific work on the rights of a manuscript.

Thesis for Candidate Degree in Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Classic Private University, Zaporizhzhia, 2021.

The thesis presents a new solution to the problem of formation of readiness for conflict prevention among future physical education teachers in their professional activities. It is substantiated that the readiness of a physical education teacher for conflict prevention is an integrated personal formation that ensures theoretical and practical compliance of a teacher with the requirements of professional activity in terms of preventing and overcoming differences in opinions, interests, and attitudes during the process of interaction with students, colleagues and other entities in the framework of performing official functions and duties.

The theoretical and methodological foundations for formation of readiness for conflict prevention among future physical education teachers are competency-based, action-oriented, reflexive, contextual approaches and micro sociological theories that highlight that agreement between social actors is possible if they are guided by mutual benefit.

It is substantiated that the process of formation of readiness of future physical education teachers for conflict prevention should be guided by the following principles: subjective attitude; immersion in the professional context; digitization of educational activities.

It is highlighted that pedagogical conditions of formation of readiness for conflict prevention among students, specialty 014.11 Secondary Education (Physical Education) are:

- elaboration of disciplines content «Introduction into Specialty», «Pedagogy of Physical Culture and Sport» and «Psychology of Physical Culture and Sport» with specific modules, which are developed to form readiness for conflict prevention;
- implementation of innovative forms of distant interaction aimed at providing students with knowledge and skills to prevent conflict in their professional activities;
- reproduction of the social and psychological characteristics of conflict situations in practical classes, that can occur during typical physical education lessons, in order to teach students the strategies and behaviors underpinning conflict prevention;
- acquisition of experience by students in conflict resolution in direct cooperation with the entities of the educational process during production practice in general secondary education institutions and analysis of conflict situations;
- integration of complementary methodologies for monitoring of readiness of future physical education teachers for conflict prevent in their professional activities.

It is proven that the creation of these conditions, respecting the principles described above, becomes possible in the construction of the educational process on

the basis of the author's model, which integrates the target, organizational, procedural and result-oriented blocks.

The target block of the model reflects the links between the social demand, normative documents, principles as well as programs of instruction and methodological support. These constituents of the block regulate the direction and the process of formation of conflict prevention readiness among future physical education teachers.

The organizational block of the model reflects the pedagogical conditions and the methodological and theoretical foundations for the readiness of future teachers for conflict prevention.

The process block of the model reflects the sequence of phases of process of conflict resolution readiness formation (preparative, formative and controlled). Each of the phases has its own aim and tools.

The result-oriented block of the model reflects interconnections with the components of author's idea that are focused on final results of educational process and ways of results' evaluation means.

It is proven that the usage of a diagnostic framework based on contextual, personal and interactional criteria is a reliable means of measuring readiness for conflict prevention among future physical education teachers.

The experiment was conducted for testing the effectiveness of the developed conditions and the model of formation of conflict prevention readiness among future physical education teachers.

The results of the experiment show that the organization of the educational process based on the proprietary pedagogical conditions, proprietary model and creative methodological innovations have a positive impact on the level of conflict prevention readiness of future physical education teachers.

The practical significance lies in the possibility of implementation of obtained results in the educational process in higher educational institutions: the methods of assessing the level of readiness for conflict prevention, the contents of the modules «Features of Professional Interaction of Physical Education Teacher», «Essence of Professional Conflict and Main Sources of Conflict in Professional Activity of Physical Education Teacher», «Strategies of Conflict Prevention in Work of Physical Education Teacher»; organizational and pedagogical algorithms of interaction of entities of educational process using platform Moodle.

Among the prospective research areas are feasibility evaluation of methods for conflict prevention readiness formation using personal digital devices.

Key words: Physical Education, future teachers, formation, readiness, conflict prevention, professional activities.

ЗАЙЦЕВА ОЛЬГА ЛЕОНІДІВНА

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Підписано до друку 09.04.2021.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.

Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. № 36-2021АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008